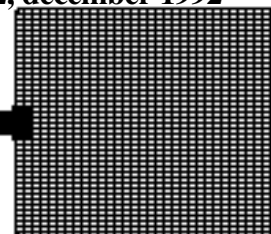

Contactorgaan van de sectie Diptera van
de Nederlandse Entomologische Vereniging

Een nieuwe zweefvliegsoort voor Nederland: *SCAEVA DIGNOTA* (Rondani, 1857).

door Jan Lucas

Inleiding

Er zullen niet veel vangers met een U.V.-lamp werken om 's nachts zweefvliegen te vangen. Zweefvliegen zijn immers bij uitstek dagdieren, net als bijvoorbeeld dagvlinders. Toch is ook hier een zekere voorzichtigheid geboden. Zo ken ik uit Kameroen een zandoogje (*Melanitis leda*), dat bij voorkeur in de avondschemering vliegt (ook wel vroeger en later, de schemering duurt hier maar zeer kort!) en ook het dikkopje *Chondrolepis niveicornis* is een nachtvlieger. Wat de zweefvliegen betreft ving ik *Chamaesyrrhus scaevoides* bij Geilo in Noorwegen alleen 's morgens heel vroeg, wanneer de overige zweefvliegen nog \pm inactief waren. *Brachyopa scutellaris* was bij Oostvoorne half juni nog actief met bloembezoek om 22.00 uur, als de lamp voor de nachtvangst al in gereedheid gebracht werd!

Maar, zoals je ook wel wespen en af en toe een dagvlinder op de lamp krijgt, gebeurt dat ook bij zweefvliegen. Een mogelijke oorzaak kan natuurlijk zijn dat je bij het struinen rond de lamp eens een zweefvlieg opschrikt, die vervolgens op de lamp afkomt. Toch staat het voor mij wel vast dat het hier meestal om nacht-actieve exemplaren gaat. Het zijn dan waarschijnlijk steeds trekkers. Dat het niet alleen om opgejaagde exemplaren gaat, blijkt bijvoorbeeld uit het feit, dat ik er af en toe ook op verlichte winkelruiten aantref en ze ook wel op de lamp op mijn balkonnetje (vier hoog voor) af komen. Het lijkt zeer wel mogelijk dat het trekkers zijn: bij de dagvlinders is de trekvlinder de atalanta overbekend, bij de zweefvliegen zijn het *Eupeodes corollae* en *Episyrphus balteatus*. Op mijn balkonnetje ving ik verder bijvoorbeeld op 11.vi.1989 een ♂ *Scaeva selenitica*, het enige Rotterdams exemplaar dat ik

ken.

Op 22.vi.1992 kwamen in het Staelduinse Bos kort na elkaar 2 vrouwelijke zweefvliegen op de lamp, die ik op het eerste gezicht voor *S. selenitica* hield, mij uit het bos eveneens nog onbekend. Thuis werden ze opgeprikt en mij viel op dat ze afwijkend waren. Verdere studie leverde een verrassing op: het moeten ♀♀ van *Scaeva dignota* zijn, een hier in het geheel niet te verwachten soort. Tot mijn grote verbazing ving ik er de volgende morgen vroeg (dus op 24 juni) nog één, ditmaal in de vroege zonnend op mijn balkonnetje!

Scaeva dignota

Scaeva dignota werd door Rondani (1857) als *Lasiophticus dignotus* beschreven. Paramonov (1924) beschreef de soort opnieuw (in *Catabomba*) onder de naam *odessana*. In het werk van Sack (1932) over de palaearticische Syrphidae, vinden we *S. dignota* terug als synoniem van *Syrphus* (nu *Dasyrphus*) *venustus* en *S. odessana* als *Lasiophticus* (nu *Scaeva*) *odessana*. Tenslotte werd de soort voor de derde keer beschreven op grond van materiaal van een Sicilië-excursie en wel door Van der Goot (1964) onder de naam *Syrphus etnensis*. Een ♀ dat ik zelf op deze tocht ving determineerde ik destijds als *S. selenitica*.

Dušek en Láška (1985) gaven een revisie van het genus en vonden de bovengenoemde synonymie. Kuznetzov (1985) gaf in hetzelfde jaar een revisie van de palaearticische soorten van het genus. Hij handhaafde hierin nog de naam *S. odessana*, rept niet over *S. dignota*, en beschrijft nog enkele soorten, die de revisie van Dušek & Láška (1985) volgend mogelijk niet terecht zijn. Zelf kan ik hier niet over oordelen.

Kuznetzov (1985) brengt wat we nu *S. dignota* moeten noemen onder in het nieuwe subgenus *Semiscaeva*. Dit subgenus heeft niet zo'n gezwollen frons als *Scaeva* s.str., wat ook verklaart, dat Van der Goot niet aan *Scaeva* gedacht heeft toen hij zijn *S. etnensis* beschreef.

Dat de frons minder gezwollen is dan bij onze andere twee soorten is vooral bij het ♂ zeer duidelijk. De voorhoofdshoek bij het ♂ van *S. pyrastris/selenitica* is zo'n 130°, bij *S. dignota* ruim 90°, bij het ♀ is dit kenmerk natuurlijk wat minder opvallend. Voor Nederland is een goed bruikbaar kenmerk dat bij *S. dignota* de gele vlekken over de zijnaad gaan. Bij alle *S. selenitica*-exemplaren, die ik uit Nederland bezit, is de zijnaad geheel zwart. De vorm van de gele vlekken is als die van *S. selenitica*: boogvormige halve maantjes. Bij levende exemplaren zou ik zeggen dat de gele kleur echter toch wat lichter (helderder) is dan bij *S. selenitica*, waar deze wat dieper (donkerder) geel is.

Verspreiding

Dušek en Láska (1985) geven voor *S. dignota* als algemene verspreiding de vooral de warme delen van het mediterrane gebied: Italië (Parma, Roma), Cyprus, Turkije, Israël en Algerije, alsmede van Tjecho-Slowakije. Daar zou hij *S. selenitica* vervangen.

Speight & de Courcy Williams (1986) vermelden de soort uit Frankrijk (Alpes Maritimes, Hautes Pyrénées en Pyrénées Orientales) alsmede uit Joegoslavië (Vardar).

Behalve diverse exemplaren die al door Dušek & Láska vermeld zijn, bezit ik exemplaren uit Zuid-Duitsland, Frankrijk (Vaucluse, Drôme en Corsica), Griekenland (Corfu, Forkis, Lakonia, Rhodos, Samos, Kreta), Italië (Sicilië, Piemonte), Oostenrijk (Tirol), Portugal (Algarve), Spanje (Teruel, Malaga, Guadalajara, Caceris), Turkije (Siirt, Hakkari, Rize) en Kroatië (omgeving Zagreb, Istrië, Dalmatië).

Het gaat dus om een mediterrane soort, die via Turkije tot in Rusland voorkomt (Odessa, Armenië, Azerbeidjan) en naar het oosten wellicht tot in Irak (in ieder geval tot ver in de meest zuidoostelijke provincie Hakkari). Naar het noorden is hij of veel zeldzamer en plaatselijker of deze vondsten zijn te verklaren doordat hij, net als *S. selenitica* en *S. pyrastris*, een neiging tot trekken heeft (wat we zeker voor de Nederlandse exemplaren geldt).

Op Cyprus vond ik de soort bij Paphos, dat is ongeveer op zeeniveau en ook de vindplaatsen Lindos op Rhodos en oostelijk van Quarteira in de Algarve liggen direct aan zee. In Turkije vliegt de

soort nog tot op minstens 2700-2800 m (Savarihalilpas, provincie Hakkari, 14.vi. 1984). Diezelfde dag was de soort op 2400 m massaal aanwezig en al zeer vroeg in de ochtend. Daar zaten ze in grote aantal op de auto te zonnen, evenals op de grond, op je armen, enz. Het betrof zowel mannetjes als wijfjes.

In het zuiden en in de lagere gebieden aldaar vliegt de soort waarschijnlijk in twee generaties. Mijn vroegste datum is 4 april (Lindos, ♀), mijn laatste 10-15 augustus (Turkije: Vilayat Kars, vic. Göle, 2300-2600 m, ♂).

Literatuur

- Dušek, J. & P. Láska, 1985. A review of the genus *Scaeva* Fabricius (Diptera, Syrphidae), with description of a new species from Chile. - *Acta ent. bohemoslov.* 82: 206-228.
- Goot, V.S. van der, 1964. Summer records of Syrphidae (Diptera) from Sicily, with field notes and descriptions of new species. - *Zoöl. Meded., Leiden* 39: 414-432.
- Kuznetzov, S.Y., 1985. [Hoverflies of the genus *Scaeva* Fabricius (Diptera, Syrphidae) of the palaearctic fauna. - *Rev. Ent. URSS [Ent. obozr.]* 64: 398-418. [Russisch]
- Rondani, C., 1857. *Dipterologiae Italicae prodromus Vol. II.* Parma. 264 pp.
- Paramonov, S.J., 1924. Zwei neue Syrphiden-Arten (Diptera) aus dem südwestlichen Russland. - *Konowia* 3: 249-252
- Sack, P., 1932. Syrphidae. - *Fliegen der Palaearktischen Region* 31: 1-451, 18 pl.
- Speight, M.C.D., M. de Courcy Williams & J. Legrand, 1986. *Scaeva dignota* et *S. mecogramma* nouveaux pour la France et clé de détermination des espèces du genre (Diptera, Syrphidae). - *Entomologiste* 42: 329-364.

Adres van de auteur:
Immanuel Kantstraat 91
3076 DG Rotterdam

Het genus *BRACHYOPA* in Nederland II

door Aat Barendregt

Inleiding

In 1985 werd een overzicht gegeven van het genus *Brachyopa* (Syrphidae) in Nederland (Barendregt, 1985). In dat artikel werd geconcludeerd dat een vooruitgang van de soorten van dit genus niet waarschijnlijk leek op basis van de beschikbare gegevens, ondanks aanwijzingen van specialisten dat deze soorten meer aangetroffen zouden worden. Vervolgens is er in 1988 een explosie van *Brachyopa*-waarnemingen geweest (Ketelaar, 1991), waarmee de vooruitgang bewezen leek.

Momenteel wordt nogmaals teruggekeken op de beschikbare gegevens. Dit vindt plaats met de volgende vraagstellingen:

- 1 Worden de *Brachyopa*-soorten meer dan vroeger aangetroffen?
- 2 Zijn de waarnemingen anders gegroepeerd over Nederland dan dat tot nu toe bekend was?
- 3 Zijn de vliegtijden nader te nuanceren?
- 4 Is de Nederlandse situatie verschillend van die in de omliggende landen?

Hierbij was het noodzakelijk een actueel overzicht te verkrijgen van alle Nederlandse *Brachyopa*-waarnemingen. Geheel vliegen-vangend Nederland heb ik hiervoor lastig gevallen en iedereen verleende medewerking. Iedereen dank voor de medewerking en bij deze krijgt U de gegevens uitgewerkt terug.

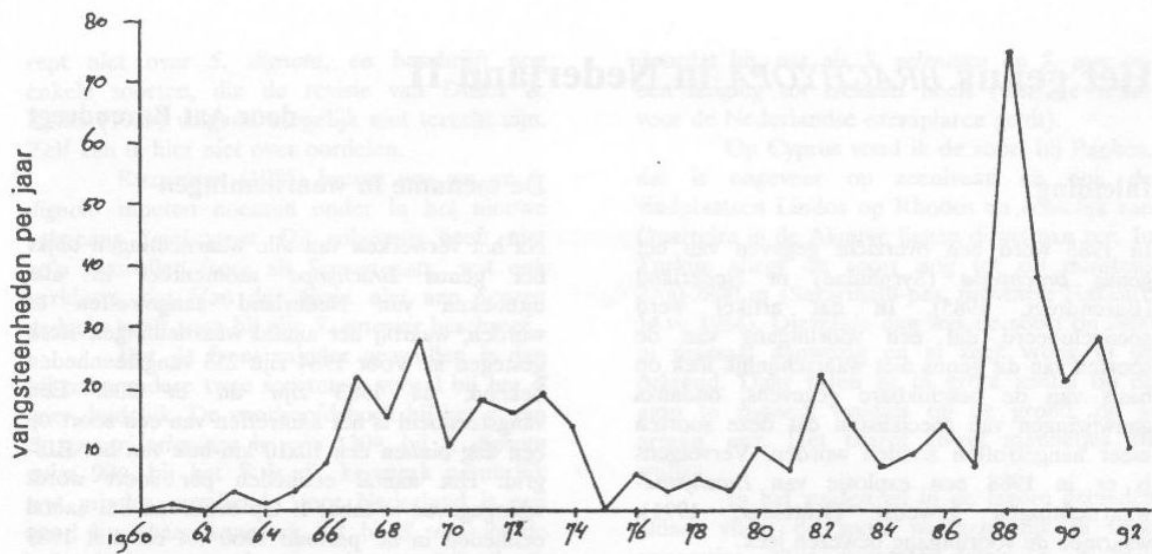
De toename in waarnemingen

Na het verwerken van alle waarnemingen blijkt het genus *Brachyopa* momenteel in alle uithoeken van Nederland aangetroffen te worden, waarbij het aantal waarnemingen sterk gestegen is. Voor 1984 zijn 253 vangsteenheden bekend, na 1983 zijn dit er 208. Een vangsteenheden is het aantreffen van een soort op een dag binnen een 10x10 km-hok van het EIS-grid. Het aantal eenheden per soort wordt weergegeven in tabel 1. Op basis van het aantal eenheden in de periode 1960 tot en met 1983 (24 jaar) kan een voorspelling gemaakt worden voor het aantal te verwachten exemplaren in de periode 1984-1992 (9 jaar). Vergelijking tussen de gevonden en aangetroffen eenheden levert als resultaat op dat ongeveer 2,5 maal zo veel eenheden in werkelijkheid werden aangetroffen.

In figuur 1 wordt het aantal vangsteenheden, voor alle soorten opgeteld per jaar, uitgezet tegen de tijd. Hieruit blijkt dat er perioden met veel vangsten aan te wijzen zijn: 1967 tot 1974, 1982 en 1983 en tenslotte 1988 tot 1992. De jaren 1988 en (in mindere mate) 1989 vormen absolute topjaren. Het zou kunnen zijn, dat het aantal verzamelaars in deze jaren relatief groot is. Het moet echter opgemerkt worden, dat alle verzamelaars in heel Nederland meer vangsten gedaan hebben. Over de oorzaken van de toename staan geen harde feiten ter beschikking. Gedacht kan worden aan

Tabel 1. Het aantal vangsteenheden van *Brachyopa*-soorten in vier perioden, met tussen haakjes in de laatste kolom het verwachte aantal in 1984-1992 op basis van het aantal vangsten in 1960-1983.

	voor 1930	1930-1960	1960-1983	1984-1992 (verwacht)
<i>B. scutellaris</i>	9	9	117	80 (44)
<i>B. pilosa</i>	2	1	57	55 (21)
<i>B. testacea</i>	0	0	23	44 (9)
<i>B. bicolor</i>	3	0	16	13 (6)
<i>B. insensilis</i>	0	0	12	11 (5)
<i>B. panzeri</i>	1	0	1	3 (0)
<i>B. vittata</i>	0	0	2	2 (1)

Figuur 1. Gesommeerd aantal vangsteenheden van de zeven *Brachyopa*-soorten in het tijdvak 1960-1992.

een ander type bosbeheer, waardoor de larven zich beter kunnen ontwikkelen (vergelijkbaar met de toename van *Temnostoma vespiforme*), een beter zoekbeeld bij de verzamelaars, of aan een structurele areaalverandering van de *Brachyopa*-soorten. Uit de buitenlandse literatuur ken ik echter geen vergelijkbare ontwikkeling, waarmee een aanwijzing gevonden zou kunnen worden voor het achterliggende proces.

Verspreiding over Nederland

Omdat de nieuwe *Brachyopa*-waarnemingen bijna een verdubbeling van het gegevensbestand tot gevolg hadden en derhalve veel nieuwe vindplaatsen opleverden, zijn de verspreidings- kaartjes uit 1985 bewerkt (figuren 2-8). De waarnemingen uit nieuwe EIS-hokken in de periode 1984-1992 zijn hierbij als vierkantjes ingevuld. Daarnaast zijn Belgische verspreidingskaartjes uit Verlinden & Decler (1987) toegevoegd. Hierna worden per soort de gegevens besproken.

- = waarneming voor 1950
- = waarneming in de periode 1950-heden
- = waarneming in de periode 1984-heden

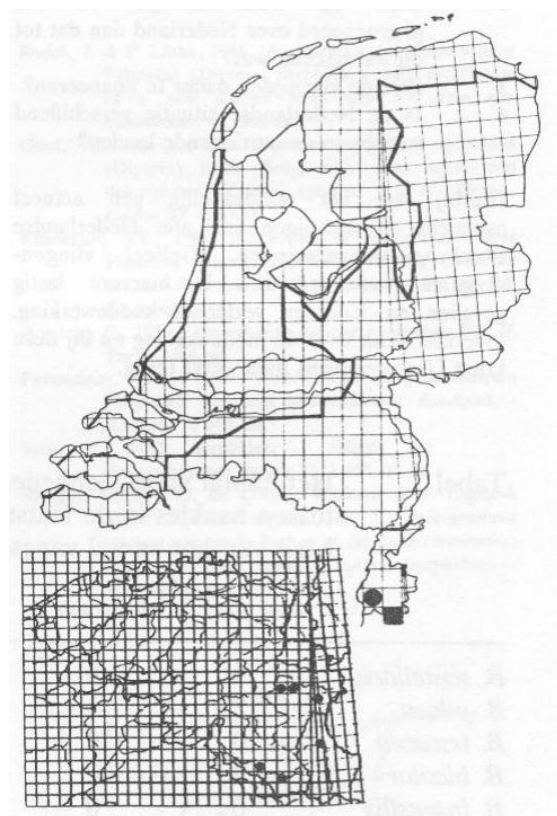

Fig. 2. *Brachyopa panzeri*

Fig. 3. *Brachyopa vittata*

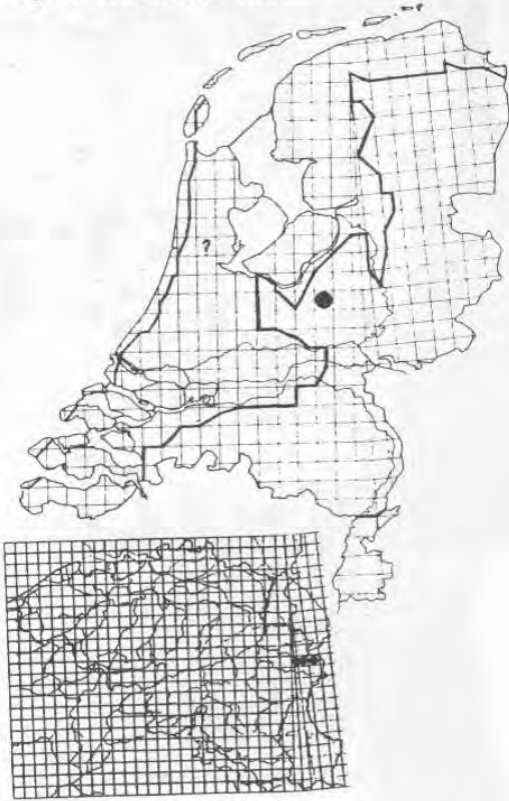

Fig. 4. *Brachyopa insensilis*

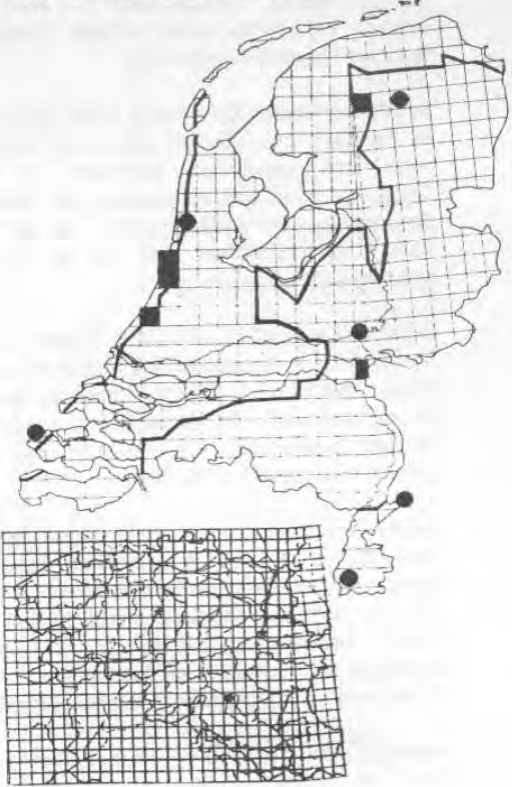

Fig. 5. *Brachyopa bicolor*

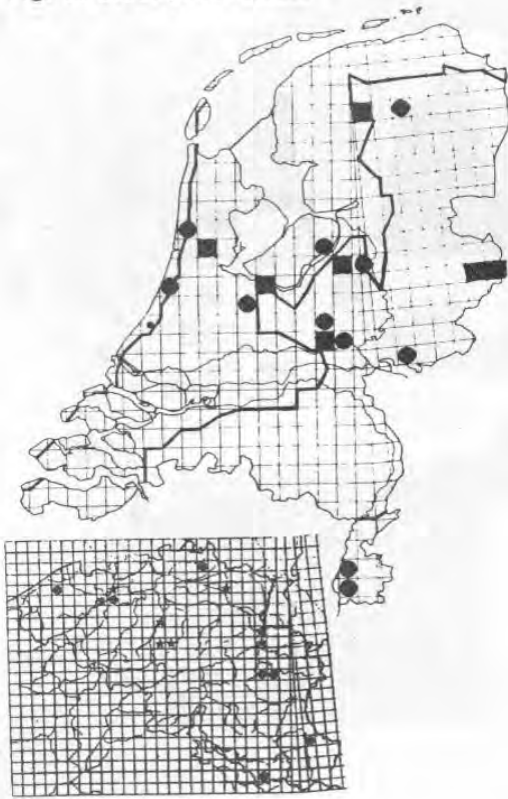
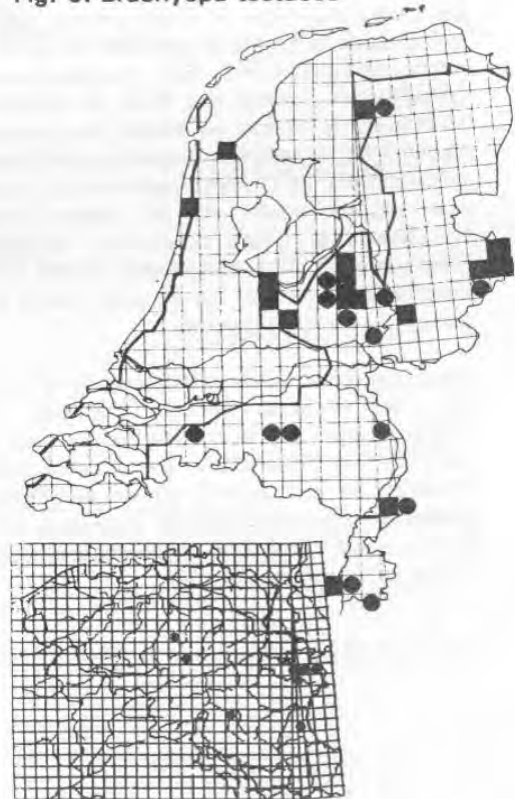

Fig. 6. *Brachyopa testacea*

Brachyopa panzeri Goffe, 1945 (figuur 2)

De drie nieuwe waarnemingen (3, 5 en 14 mei) uit het Vijlenerbos vallen volledig binnen het bekende verspreidingsgebied.

Brachyopa vittata (Zetterstedt, 1843) (figuur 3)

In het reeds bekende EIS-hok op de Veluwe is weer een exemplaar gevonden (6 juni). Daarnaast is er een waarneming uit Zaandam, die gecontroleerd werd door V.S. van der Goot. Echter, dit exemplaar kon tot nu toe niet teruggevonden worden.

Brachyopa insensilis Collin, 1939 (figuur 4)

De elf nieuwe vangsteenheden sluiten direct aan bij de reeds bekende. In totaal komt nu de helft van de waarnemingen uit de duinen en de helft uit het binnenland. Uit Limburg zijn geen recente waarnemingen bekend.

Brachyopa bicolor (Fallén, 1817) (figuur 5)

Even als in het vorige overzicht liggen de dertien nieuwe vindplaatsen alle boven de grote rivieren; uit Zuid-Limburg komt slechts een enkele waarneming. Naast de vele waarnemingen uit de duinen en het binnenland zijn er nu twee waarnemingen uit het kustgebied.

Brachyopa testacea (Fallén, 1817) (figuur 6)

Van de algemene soorten is het aantal waarnemingen van deze soort relatief het meest gestegen. De waarnemingen komen vooral uit het binnenland, soms uit Zuid-Limburg, geheel overeenkomstig het vorige overzicht. De soort is veel aangetroffen in voedsel-arme (naald)bossen, waarbij Het Gooi, de Utrechtse Heuvelrug, de Veluwe en Twente hoog scoren. Opvallend is de enkele waarneming uit de duin-dennenbossen bij Schoorl, waardoor de soort ook bekend wordt van de duinen. Echt opvallend is het exemplaar uit de Wieringermeer (Robbenoordbos). Als dit geen zwervende dieren zijn, kan de soort ook in het kustgebied verwacht worden.

Brachyopa pilosa Collin, 1939 (figuur 7)

Uit de recente periode kunnen 55 vangsteenheden toegevoegd worden. De soort is veel in het binnenland en Zuid-Limburg gevonden en niet bekend uit de noordelijke provincies, overeenkomstig het vorige overzicht. Echter, nieuw zijn enkele waarnemingen uit de duinen en uit het rivierengebied.

Fig. 7. *Brachyopa pilosa*

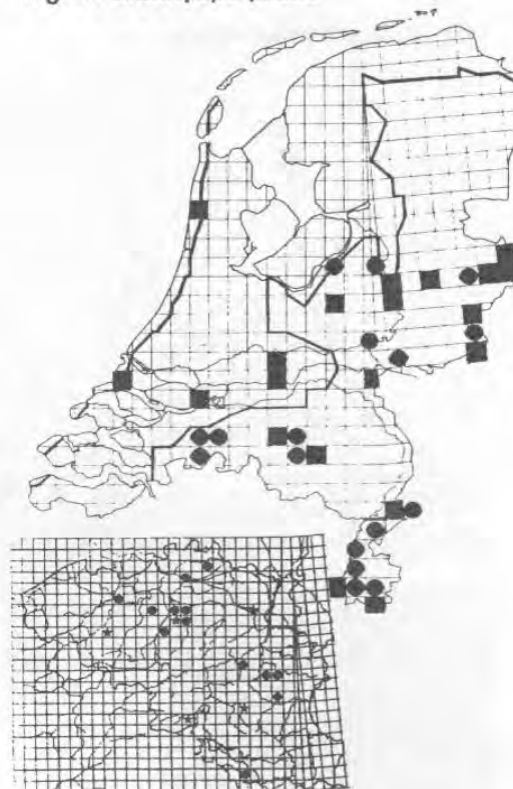
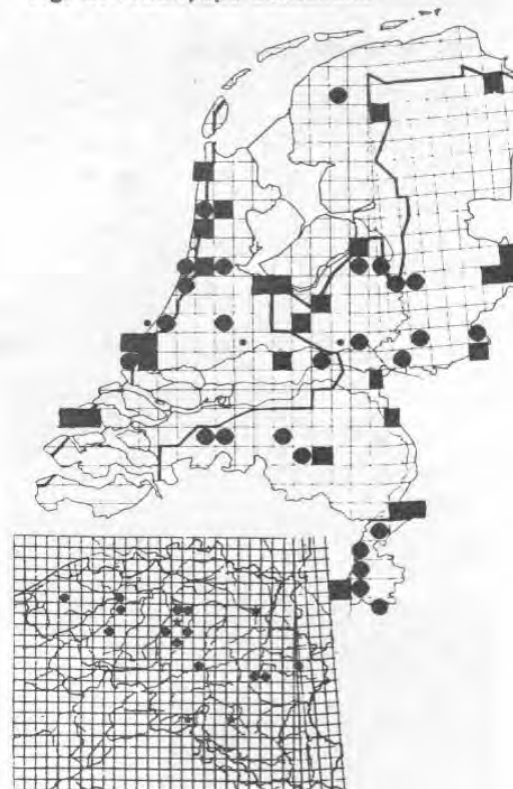
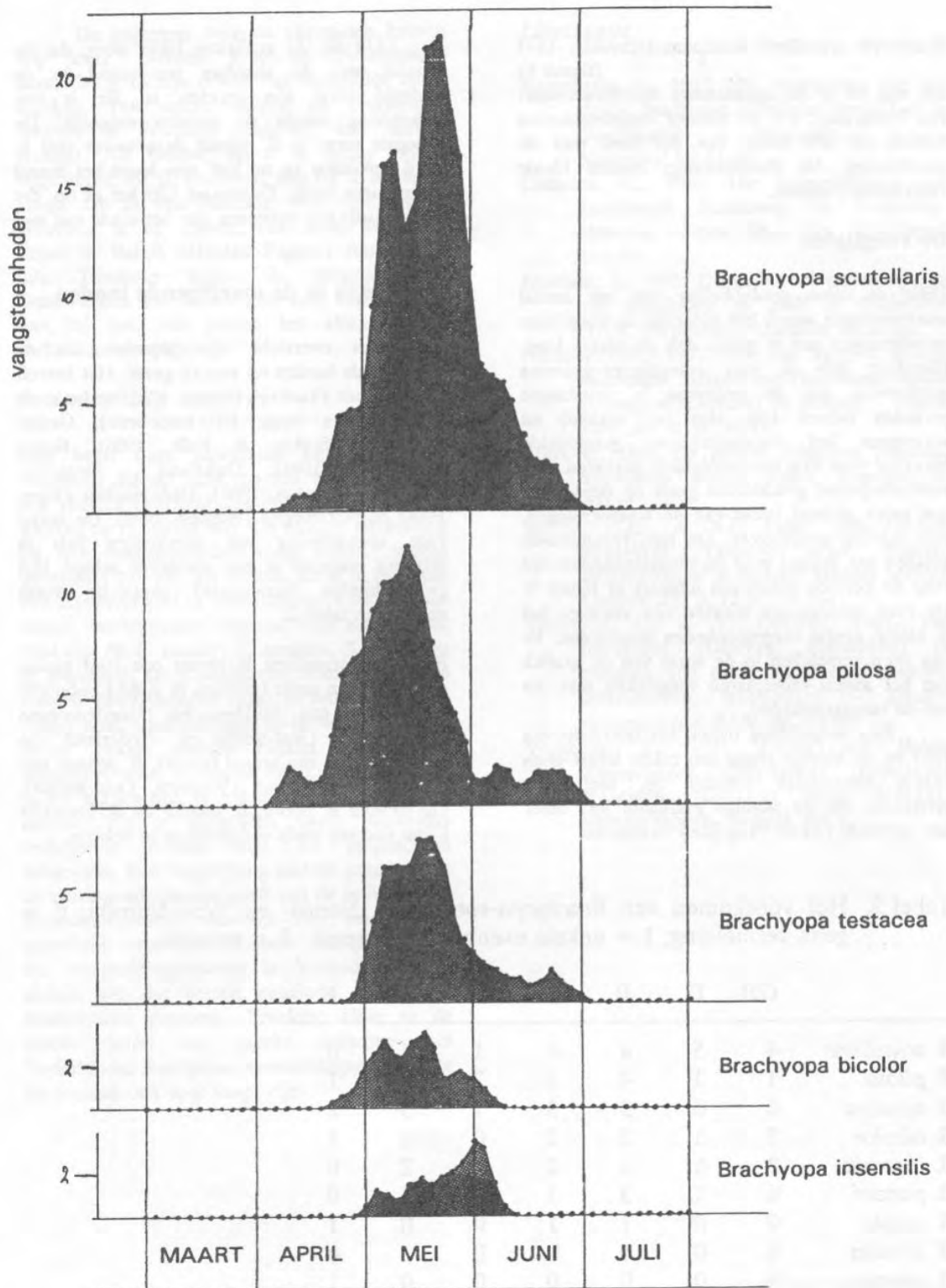

Fig. 8. *Brachyopa scutellaris*

Figuur 9. Voortschrijdend gemiddelde van 3 driedaagse perioden gedurende de vliegtijd van vijf *Brachyopa*-soorten.

Brachyopa scutellaris Robineau-Desvoidy, 1844
(figuur 8)

Dit was en is de algemeenste *Brachyopa*-soort van Nederland. De 80 nieuwe vangsteenheden komen uit alle delen van het land met de aantekening dat Zuidlimburgs bossen ideale vindplaatsen blijken.

De vliegtijden

Door de bijna verdubbeling van het aantal waarnemingen wordt het mogelijk de vliegtijden nauwkeuriger aan te geven dan de vorige keer. Hiervoor heb ik een computerprogramma geschreven, dat de gegevens in driedaagse perioden indeelt (dus tien per maand) en vervolgens het voortschrijdend gemiddelde berekent voor drie opeenvolgende perioden. Het voortschrijdend gemiddelde geeft op deze wijze een meer globaal beeld van de waarnemingen, met minder uitschieters. De tien resulterende getallen per maand voor de vangsteenheden zijn voor de periode maart-juli uitgezet in figuur 9. De twee zeldzaamste soorten zijn vanwege het te kleine aantal vangsteenheden uitgesloten. Er zijn geen verschillen in de vorm van de grafiek van het aantal exemplaren vergeleken met die van de vangsteenheden.

Een vergelijking tussen het overzicht van 1985 en de huidige stand van zaken levert geen enkele inhoudelijk verschil op, met dien verstande, dat de huidige grafieken iets beter het optimum van de vliegtijden weergeven.

Uit de vijf grafieken blijkt weer, dat de maand mei de absolute top-maand in de vliegtijd voor alle soorten is. Er is een nuancering tussen de soorten mogelijk. De vroegste soort is *B. pilosa*: deze wordt veel in april gevonden en na half mei loopt het aantal exemplaren terug. Daarnaast lijkt het er op, dat *B. insensilis* een optimum aan het einde van mei heeft.

Brachyopa in de omringende landen

Voor het overzicht zijn gegevens uit de omringende landen op een rij gezet. Het betreft gegevens uit Frankrijk (Séguy, 1961, ondanks de vaagheid van enige informatiebron), Groot-Brittannië (Stubbs & Falk, 1986), België (Verlinden, 1991), Duitsland - Sleeswijk-Holstein (Claussen, 1980), Denemarken (Torp, 1984) en Noorwegen (Nielsen, 1992). De veelal vage omschrijving van voorkomen heb ik arbitrair omgezet in een zes-delige schaal. Het (waarschijnlijk incomplete) overzicht wordt gegeven in tabel 2.

Brachyopa scutellaris is vanuit ons land gezien een zuidelijke soort (gewoon in Zuid-Limburg!); *B. testacea* een Midden- en Noordepartese soort die in Oost-België en -Nederland zijn westgrens van zijn areaal bereikt, *B. panzeri* een meer montane soort (Vogezes, Oost-België). De soorten *B. pilosa*, *B. bicolor* en *B. insensilis* lijken een vrij wijde verspreiding te hebben.

Tabel 2. Het voorkomen van *Brachyopa*-soorten in Noord- en West-Europa. 0 = geen vermelding; 1 = enkele exemplaren bekend - 5 = gewoon.

	GB	F	B	NL	D	DK	N
<i>B. scutellaris</i>	4	5	4	4	1	1	0
<i>B. pilosa</i>	1	1	4	3	2	3	1
<i>B. testacea</i>	0	0	3	3	1	3	2
<i>B. bicolor</i>	2	1	2	2	0	1	1
<i>B. insensilis</i>	2	1	1	2	1	2	0
<i>B. panzeri</i>	0	1	3	1	0	1	0
<i>B. vittata</i>	0	0	1	1	0	0	1
<i>B. dorsata</i>	0	0	0	0	0	1	4
<i>B. cinerea</i>	0	0	0	0	0	0	1
<i>B. obscura</i>	0	0	0	0	0	0	1

De gegevens over de vliegtijden komen vrij sterk overeen met de Nederlandse overzichten. Er zijn echter vier verschillen op te merken. Ten eerste vliegen de *Brachyopa*-soorten in Frankrijk ongeveer een maand vroeger. Als tweede wordt in Séguy (1961) opgemerkt, dat *B. scutellaris* nog tot in augustus vliegt. Dit is een indicatie voor een tweede generatie in de zomer. Ten derde vliegt *B. vittata* in België (Hautes Fagnes) rond begin juli. Tenslotte liggen de vliegtijden in Denemarken en Noorwegen een maand later dan bij ons, wat gezien het klimaat geen verbazing zal wekken.

Samenvatting

Wat heeft deze bewerking nu opgeleverd? Allereerst dat op basis van 253 vangsteenheden een redelijk overzicht van de zeven *Brachyopa*-soorten op te stellen was. De huidige uitbreiding tot 461 vangsteenheden voegt relatief weinig informatie toe aan het inzicht. Er is in ons land een accentverschil in het voorkomen van de vier meest voorkomende soorten. Van noord naar zuid zijn dit *B. bicolor*, *B. testacea*, *B. pilosa* en *B. scutellaris*. Deze nuancering komt juist bij de nieuwe waarnemingen beter te voorschijn. Ook zijn er enkele aanvullingen op de verspreiding te geven: enkele soorten blijken ook in het kustgebied voor te komen en *B. testacea* en *B. pilosa* komen ook in het duingebied voor. Ten aanzien van de vliegtijden wordt nauwelijks verbetering bereikt met de toegenomen informatie. Een vergelijking met de gegevens uit de omliggende landen geeft wel de indicatie dat sommige soorten duidelijk een zuidelijk of noordelijk zwaartepunt binnen Europa hebben. De verspreidingskaarten in Verlinden (1991) sluiten wat dat betreft naadloos aan bij de Nederlandse gegevens. Tenslotte blijkt er de laatste jaren een sterke toename van Nederlandse *Brachyopa*-waarnemingen, wat hier de oorzaak ook voor moge zijn.

Literatuur

- Barendregt, A., 1985. Het voorkomen van het genus *Brachyopa* (Diptera: Syrphidae) in Nederland. - *Nieuwsbrief E.I.S.- Nederland* 16: 11-16.
- Claussen, C., 1980. Die Schwebfliegen des Landesteil Schleswig in Schleswig-Holstein. - *Faun. Ökol. Mitt. Kiel, Suppl.* 1: 3-79.
- Ketelaar, R., 1991. Extreem veel waarnemingen van *Brachyopa* in 1988 in Nederland (Dipt., Syrphidae). - *Stridula* 15: 51-62.
- Nielsen, T.R., 1992. On the syrphid genera *Brachyopa* Meigen and *Hammerschmidtia* Schummel (Diptera) in Norway. - *Fauna norv. Ser. B* 39: 39-43.
- Torp, E., 1984. *De danske svirrefluer* (Diptera: Syrphidae). Fauna Bøger, Kopenhagen. 300 p.
- Stubbs, A.E., & S.J. Falk, 1986. *British hoverflies*. Tweede druk. British Entomological & Natural History Society, London. 253 p, 12 pl., xiv p.
- Verlinden, L., & K. Decler, 1987. The hoverflies (Diptera, Syrphidae) of Belgium and their faunistics: frequency, distribution, phenology. - *Studie-documenten K.B.I.N.* 39: 1-170.
- Verlinden, L., 1991. *Fauna van België. Zweefvliegen* (Syrphidae). Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel. 298 p.

Adres van de auteur:
Chopinlaan 38
3781 HB Voorthuizen

Over de zweefvliegen *ERISTALIS RUPIUM*, *E. PICEA* en *E. FENNICA* in Nederland en België

door Theo Zeegers & Mark van Veen

Inleiding

In 1938 schreef Kanervo (1938) een revisie van het genus *Eristalis* voor de Westpalaearctische regio. Hierin onderscheidde hij *Eristalis picea* (Fallén, 1817) van *E. rupium* Fabricius, 1805 en beschreef hij enkele nieuwe taxa als variëteit dan wel ondersoort van *E. rupium* en *E. vitripennis* Strobl, 1893. Latere auteurs (Van der Goot, 1991; Peck, 1983) hebben Kanervo op de voet gevolgd wat betreft de *Eristalis rupium*-groep (*E. rupium*, *E. picea* en *E. vitripennis*).

Hoewel de heersende opinie over de *E. rupium*-groep dus al meer dan 50 jaar onveranderd is, is (de mate van) het voorkomen van deze groep in Nederland en België nog steeds vrij onduidelijk. Zeker is dat *E. rupium* in de Ardennen voorkomt. Even zeker lijkt het (hoewel nog niet officieel gepubliceerd, Van der Goot) dat *E. picea* in het Naardermeer voorkomt. Tot waar de verspreidingsgebieden zich uitstrekken, en in hoeverre ze zelfs overlappen is op dit moment nog geheel onduidelijk. Extra complicatie is dat Verlinden (Verlinden & Decler, 1987; Verlinden, 1991) op gezag van Hipparion (evenwel ongepubliceerd) *E. vitripennis* niet als in Nederland of België voorkomende soort erkent.

De laatste jaren zijn de Hautes Fagnes (B), Famenne (B), Zuid-Limburg (NL), Twente (NL), Noord-Brabant (NL) en het Naardermeer (NL) tamelijk intensief bezocht door meerdere (ex-)jeugdbonders (J. & W. van Steenis, P. Jansen, M. van Veen, Th. Zeegers). Wijzelf hebben vanaf 1987 consequent en structureel al het gevangen materiaal uit de *E. rupium*-groep verzameld. Op grond van deze waarnemingen komen wij tot de conclusie dat er in Nederland en België 3 verschillende taxa van de *E. rupium*-groep voorkomen, ons inziens behorend tot 3 soorten.

Doel van dit artikel is de in Nederland en België voorkomende taxa te beschrijven. Tevens zullen we de verspreiding en vliegtijd, zoals die uit onze waarnemingen volgt, vermelden. Gezien de beperkte omvang van het onderzochte materiaal draagt dit laatste een voorlopig karakter.

Wij zijn niet in staat geweest de type-exemplaren van de beschreven soorten, ondersoorten en variëteiten te onderzoeken. Wel kunnen wij ieder van onze drie taxa identificeren met een door Kanervo beschreven taxon (met een kleine complicatie). Zodoende zullen wij (gemakshalve) de namen van Kanervo voor de door ons onderscheidde taxa gebruiken. Onze 3 taxa heten dan *Eristalis rupium* Fabricius, 1805, *E. picea* (Fallén, 1817) en *E. fennica* Kanervo, 1938 (= *E. vitripennis fennica* Kanervo, 1938).

Herkenning van de *E. rupium*-groep

Wij gebruiken het woord *E. rupium*-groep uitsluitend op pragmatische gronden. De *E. rupium*-groep laat zich het gemakkelijkst negatief karakteriseren: het betreft bij-achtige middelgrote *Eristalis*-soorten die niet behoren tot *E. nemorum*, *E. horticola*, *E. jugorum*, *E. alpina* of *E. cryptarum*.

De *E. rupium*-groep heeft de volgende gemeenschappelijke kenmerken:

Antennelid 3 zwart, bruin, bruinrood of oranjebruin. Antenneborstel bepluimd. Gezicht niet sterk naar onderen verlengd, met een smalle tot brede zwarte, kale middenstreep. Borststukrug geheel dof tot matig glimmend. Pootkleuring nogal variabel, maar altijd uitgebreid donker op de poten aanwezig. Metatars III niet verdikt (hooguit zo dik als scheen III), geel, bruin of zwart. Dij III slank en recht. Mannetje met dij I licht-behaard van achteren. Vleugel met een zwarte, rechthoekige vlek of een bruine smalle dwarsband. Vleugelvlekje (stigma) duidelijk langwerpig (2 tot 5 maal zo lang als breed). Achterlijfssegment 2 met (zeer) kleine tot grote, gele tot bruinrode vlekken.

Wanneer we de in de Benelux vrijwel zeker uitgestorven *E. alpina* buiten beschouwing laten, dan behoort iedere bij-achtige *Eristalis* uit de Benelux met metatars III geel van boven of met een uitgebreide, rechthoekige zwarte vleugelvlek zeker tot de *E. rupium*-groep. Rood op het derde antennelid treft men buiten de *E. rupium* groep slechts aan bij *E. cryptarum* en sommige exemplaren van *E. nemorum*.

Tabel tot de taxa

1	Mannetjes	2
-	Vrouwtjes	3
2	Vleugelstigma 3 tot 5 maal zo lang als breed, subcosta op de tophelft donker bruin tot zwart. Genitaliën: achterste gonapophysen aan de top verdikt, flapjes licht gebogen, vrijwel recht (fig. 1a).	<i>Eristalis rupium</i>
-	Vleugelstigma 2 tot 3 maal zo lang als breed, subcosta vrijwel tot aan het stigma geel. Genitaliën: achterste gonapophysen aan de top puntig, flapjes aan sterk gebogen, de basale punten sterk naar buiten gebogen (fig. 1b).	<i>Eristalis picea</i>
3	Basis dij III voor meer dan de helft geel. Borststuk dof groen.	<i>Eristalis fennica</i>
-	Alleen uiterste basis dij III geel. Borststuk dof of matig glimmend.	4
4	Achterlijf: rugzijde segment 3 en 4 geheel glimmend. Vleugelstigma 3 tot 4 maal zo lang als breed (fig. 2a), subcosta op de tophelft donker bruin tot zwart (fig. 2a).	<i>Eristalis rupium</i>

- Achterlijf: rugzijde segment 3 en 4 met doffe achterranden en vaak ook de voorranden smal dof. Vleugelstigma 2 tot 3 maal zo lang als breed (fig. 2b), subcosta tot vrijwel bij het stigma geel (fig. 2b).
Eristalis picea

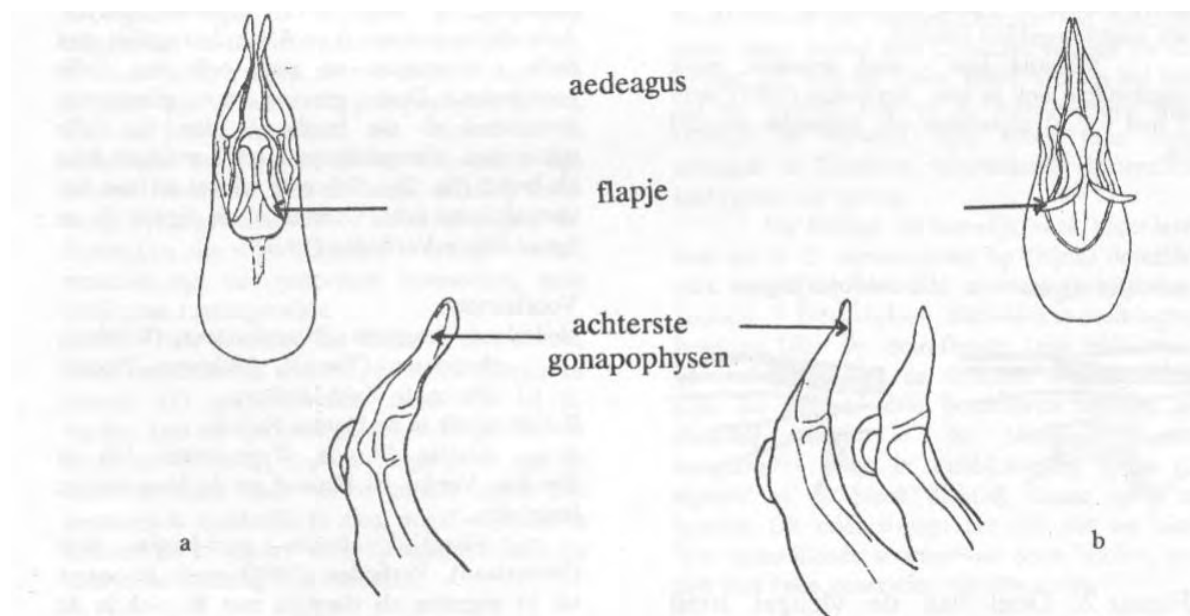
Beschrijving van de taxa

De nu volgende beschrijvingen zijn uitsluitend gebaseerd op materiaal dat recent in Nederland of België verzameld is. Een volledige specificatie wordt in de appendix gegeven. Wij zijn in staat de vrouwtjes aan de mannetjes van dezelfde soort te koppelen, doordat we van *E. picea* een copula gevangen hebben. Onze vrouwtjes *E. rupium* komen geheel overeen met alpien materiaal (waar *E. picea* ontbreekt).

Eristalis rupium Fabricius, 1807

♀:

Antenne met derde lid rood tot bruin. Borststukrug matig glimmend, met het blote oog net zo glimmend als de glimmende delen van het achterlijf. Dij III op basale 1/5-1/4 deel rondom geel. Metatars III geheel geel, dus van boven en van onderen, vaak nog meerdere leedjes van tars III geel. Vleugel middenop met een uitgebreide donkere, min of meer vierkante

Figuur 1. Genitaliën-tekeningen uit Kanervo, 1938. (a) *E. rupium*, (b) *E. picea*.

vlek. Deze wordt begrensd door het stigma, dwarsader r-m, dwarsader m₃, het vorkje van aders r₂₊₃ met r₄₊₅ en de vleugelvoorrاند. De binnenrand van de vlek en dwarsader r-m zijn donkerder aangezet. Soms ligt de laatste iets los van de rest van de vlek. Stigma lang: 3 tot 4 zo lang als breed (fig. 2a). Achterlijf met doorgaans kleine en bruinrode vlekjes op segment 2, overigens geheel zwart. Segmenten 2, 3 en 4 zowel aan de voorrand als aan de achterrand geheel glimmend.

♂:

Dij III donkerder dan bij het vrouwtje, metatars III geel tot sterk verdonkerd. Vleugel met een bruine zigzag-band van stigma over het vorkje r₂₊₃-r₄₊₅ naar dwarsader m₃. Borststukrug en achterlijf minder glimmend dan vrouwtje. Achterlijf met op segment 2 grote, bruingele zijvlekken, soms ook op segment 3 nog met kleine vlekjes. Vleugelstigma 3 tot 5 maal zo lang als breed (fig. 2a). Subcosta slechts op de beginhelft licht, de tophelft geheel donker. Genitaliën: zie figuur 1a en figuur 807 in Verlinden (1991).

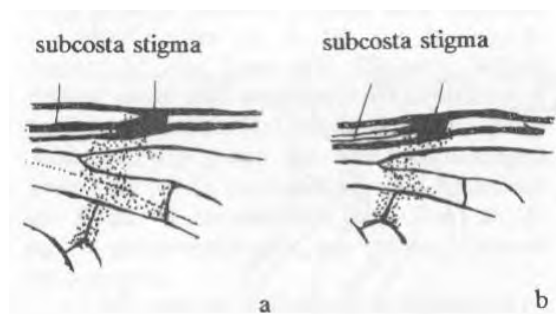
Voorkomen:

Nederland: ons nog niet bekend

België: Hautes Fagnes, Famenne.

Overig Europa: Alpen, Schotland en noord Polen, in Polen opmerkelijk genoeg uit het laagveen-gebied bekend.

Vliegtijd juni - eind augustus, maar ongetwijfeld ook in mei. Verlinden (1991) geeft 7 mei tot 20 september als Belgische vliegtijd op.

Figuur 2. Deel van de vleugel rond het vleugelstigma. (a) *E. rupium*, (b) *E. picea*.

Eristalis picea (Fallén, 1817)

♀:

Antenne met derde lid rood tot bruin. Borststukrug dof, doffer dan de glimmende delen op het achterlijf. Doorgaans gehele tars III, inclusief metatars, van boven bruin tot zwart. Vaak wel metatars III van onderen lichtbruin tot geel. Vleugel met een donkere rechthoekige vlek. Deze is in het centrum (basaal van dwarsader r-m) weer doorzichtig (dit kan *E. rupium* ook iets hebben). Bovendien is de basale vleugelheft geelbruin berookt, vooral langs de lengte-adern, en dus duidelijk donkerder dan de vleugeltop. Stigma 2 tot 3 maal zo lang als breed (fig. 2b). Achterlijf doorgaans met grotere en meer geel gekleurde vlekken (dan *E. rupium*) op segment 2. Deze vlekken gaan over hun volle breedte over in de zijnaad. Segment 3 aan de achterrand dof, vaak ook aan de voorrand dof. De doffe achterrand is relatief smal, zeker smaller dan de glimmende middenstrook.

♂:

Dij III donkerder dan bij het vrouwtje, metatars III sterk verdonkerd. Vleugel met een bruine zigzag-band van stigma over het vorkje r₂₊₃-r₄₊₅ naar dwarsader m₃. Achterlijf met op segment 2 grote, bruingele zijvlekken, soms ook op segment 3 nog met kleine vlekjes. Achterlijfssegmenten 3 en 4 aan de rugzijde met doffe achterranden en vaak ook met doffe voorranden. Deze grenzen een glimmende dwarsband af, die breder is dan de doffe achterrand. Vleugelstigma 2 tot 3 maal zo lang als breed (fig. 2b). Subcosta vrijwel tot aan het vleugelstigma licht. Genitaliën: zie figuur 1b en figuur 806 in Verlinden (1991).

Voorkomen:

Nederland: laagveen (Naardermeer, Wieden), hoogveen (Twente, Meinweg, Noord-Brabant), Zuid-Limburg.

België: talrijk in de Hautes Fagnes.

Overig Europa: Type-locatie ligt in Zweden. Verder uit Finland en de Noordduitse laagvlakte.

Vliegtijd: begin mei-begin juni (Nederland). Verlinden (1991) geeft 30 maart tot 31 augustus als vliegtijd, met de piek in de vroege lente.

Over de naam *picea* (Fallén, 1817):

Kanervo stelt duidelijk, dat *E. picea* metatars III geel heeft, in tegenstelling tot het hierboven geschrevene. Een alternatief voor onze soort lijkt te zijn *E. nigrotarsata* Kanervo (als var. van *E. rupium*). Kanervo stelt evenwel expliciet, dat de vrouwtjes van deze nieuwe var. een nog glimmender borststuk hebben dan *E. rupium* type, en eveneens een geheel glimmend derde achterlijfssegment. Omdat met name dit laatste een meer constante indruk op ons maakt dan de kleuring van metatars III, kan ons inziens het hierboven beschreven taxon onmogelijk *E. nigrotarsata* zijn. Daarbij komt, dat een vrouwtje van het bovenbeschreven type in copula gevangen is met een mannetje, waarvan de genitaliën geheel overeenkomen met *E. picea*.

Onze conclusie uit dit alles is dat het hierboven beschreven taxon overeenkomt met *E. picea*, zoals door Kanervo beschreven, met dien verstande, dat metatars III donker is. Kennelijk komt in de Benelux overheersend of uitsluitend de vorm met donkere metatars III voor. Hieraan kan men evenwel geen enkele taxonomische waarde hechten.

Mannelijke genitaliën (fig. 1):

Kanervo geeft de volgende kenmerken als verschillen tussen *E. rupium* en *E. picea*: bij *E. rupium* zijn de achterste gonapophysen langer, aan de top iets naar buiten gedraaid en, in zij aanzicht, hebben ze een stompe punt. Bij *E. picea* zijn de achterste gonapophysen korter, aan de top naar elkaar toe neigend en in zij aanzicht echt puntig. Deze kenmerken zijn evenwel slecht te zien en nogal relatief, zodat vergelijkingsmateriaal noodzakelijk is. Bovendien zijn wij niet geheel overtuigd van het constant zijn van genoemde kenmerken, men treft soms tussengevallen.

Een kenmerk dat Kanervo niet noemt, maar wel duidelijk afbeeldt, betreft de flapjes of voorste (?) gonapophysen. Deze zijn bij *E. rupium* kort en zijn over de gehele lengte vrijwel recht, terwijl ze bij *E. picea* lang zijn en aan de voorkant sterk naar buiten gericht staan. Dit kenmerk is makkelijk te zien, nogal objectief te toetsen (ook zonder vergelijkingsmateriaal) en naar onze ervaring zeer constant.

***Eristalis fennica* Kanervo, 1938**

♀ (slechts één exemplaar):

Antennes knal-oranje, antenneborstel behaard (in tegenstelling tot *E. cryptarum*). Borststuk dof, als bij *E. nemorum* (die ook een roodachtig derde sprietlid kan hebben!). Dij III voor meer dan de (basis-)helft geel. Metatars III licht, van boven lichtbruin. Vleugel met een donkere zigzag-band, en bovendien dwarsader r-m verdonkerd, waardoor er bijna een *picea*-achtige vleugelvlek ontstaat. Overigens vleugel geheel helder. Stigma 1,5 maal zo lang als breed. Achterlijf met zeer grote oranjegele zijvlekken op segment 2, bovendien de voorhoeken van segment 3 ook geel. De zijnaad van segment 2 is zelfs geheel geel. Segment 3 met doffe voor- en achterrand, de voorrand is smal en de achterrand ook tamelijk smal (smaller dan de glimmende middenband).

Voorkomen:

België: 1 vrouwtje: Hautes Fagnes (625 meter), 14 juli 1987.

Variabiliteit en generaties

De laatste jaren komen er meer aanwijzingen, dat sommige als zeer nauw verwant beschouwde soorten, feitelijk niet meer zijn dan een voorjaars- en een najaarsgeneratie van dezelfde soort (men denke aan *Cheilisia vulpina* en *C. conops*, zie Van der Goot, 1989). Gezien het feit dat de soorten van de *E. rupium*-groep qua uiterlijk zo verwant zijn, moet men zich afvragen in hoeverre verschillende generaties hier (g)een rol spelen.

Nu blijken we tamelijk vaak meerdere taxa uit de *E. rupium*-groep op (bijna) dezelfde plek op (bijna) hetzelfde moment gevangen te hebben. Dergelijke dubbel-waarnemingen bewijzen, dat de betreffende taxa niet twee generaties van een en dezelfde soort kunnen zijn. Zo zijn de drie beschreven soorten in dezelfde week in de Hautes Fagnes aangetroffen. Ook in Zuid-Limburg lijken *E. rupium* en *E. picea* dichtbij elkaar voor te komen. Dit onderstreept het feit dat we hier met verschillende soorten van doen hebben, en niet met twee generaties van één soort.

Dankwoord

Een aanzienlijke hoeveelheid materiaal is ons ter beschikking gesteld door Jeroen en Wouter van Steenis, Jan Delfos en John Reichwein. Verder is Paul Beuk zo vriendelijk geweest enkele mannelijke genitaliën uit te prepareren.

Literatuur

- Goot, V.S van der, 1981. *De zweefvliegen van Noordwest-Europa en Europees Rusland, in het bijzonder van de Benelux*. Koninklijke Nederlandse Natuur-historische Vereniging, Hoogwoud. 275 p.
- Goot, V.S. van der, 1989. *Zweefvliegen. - Veldgids K. nederl. natuurh. Veren.* 1: 52.
- Kanervo, E., 1938. Zur Systematik und Phylogenie der westpaläarktischen *Eristalis*-Arten (Dipt. Syrphidae) mit einer Revision derjenigen Finnlands. - *Annls univ. Turkuensis, Ser. A* 6(4): 1-54.
- Peck, L.V., 1983. Family Syrphidae. In: Soós, Á. & L. Papp (eds). *Catalogue of palaeartic Diptera* 8: 184-192.
- Verlinden, L., & K. Decler, 1987. The hoverflies (Diptera, Syrphidae) of Belgium and their faunistics: frequency, distribution, phenology. - *Studie-documenten K.B.I.N.* 39: 1-170.
- Verlinden, L., 1991. *Fauna van België. Zweefvliegen (Syrphidae)*. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel. 298 p.

Appendix

Onderzocht materiaal

Eristalis picea

- ♂: Hilversum, NL, 13-5-'89, leg W. van Steenis
Mechelen, NL, 6-5-'89, leg W. van Steenis
Ter Graat, NL, 2-5-'89, leg J. van Steenis
Losser, NL, 15-5-'89, leg M. van Veen
Haaksbergerveen, NL, 2-6-'90, leg Th. Zeegers
Membach, Baelen, B, 26-7-'86, leg W. van Steenis
Hautes Fagnes, B, 8-7-'87, leg W. van Steenis
Ovifat, B, 1-7-'86, leg Th. Zeegers
- ♀: Hautes Fagnes, B, 9-7-'87, leg W. van Steenis
Herkenbosch, NL, 4-6-'88, leg W. van Steenis
Ovifat, B, 1-7-'86, leg Th. Zeegers
Xhoffraix, B, 10-7-'87, 2 ex., leg Th. Zeegers
Mont Rigi, B, 14-7-'87, 2 ex., leg Th. Zeegers
Jalhay, B, 14-7-'87, leg Th. Zeegers
Baraque Michel, B, 10-7-'87, leg M. van Veen (6 exx.)
Udenhout, NL, 19-5-1990, leg J. Reichwein

Eristalis rupium

- ♂: Hautes Fagnes, B, 18-6-'86, leg W. van Steenis
Robertville, B, 31-7-'86, leg W. van Steenis
Baraque Michel, B, 28-7-'90, leg W. van Steenis
Xhoffraix, B, 11-7-'87, leg M. van Veen
- ♀: Ondeval, Ambleve, B., 29-8-'90, leg W. van Steenis
Sourbrodt, B, 15-7-'87, leg I. Hofman
Xhoffraix, B, 11-7-'87, leg M. van Veen (2 exx.)

Eristalis fennica

- ♀: Baraque Michel, B, 14-7-'87, leg Th. Zeegers

Adressen van de auteurs:
Theo Zeegers
Weegschaalstraat 207
7521 CH Enschede

Mark van Veen
Sumatrastraat 279
1095 HR Amsterdam

Rariteitjes

Een rubriek voor alle bijzondere, gekke, opvallende, vroege, late, nieuwe of oude, maar vooral rare vliegen- of muggenwaarnemingen in Nederland en omliggende landen. De mogelijkheid voor het doorgeven van die nieuwe soort voor Nederland of die vindplaats buiten het normale verspreidingsgebied, die je nergens anders kwijt kunt, maar ook afwijkende kenmerken of gedragingen en dergelijke. Al deze waarnemingen kunnen gestuurd worden naar Jaap van der Linden.

Deze keer bijdragen van Bob van Aartsen (Travertin 34, 8084 EH 't Harde), Paul Beuk (Zusterhof 19, 2311 RK Leiden), Volkert van der Goot (N. Anslinstraat 42, 1068 WN Amsterdam), Jaap van der Linden (G. Brautigamsingel 28, 2331 SJ Leiden), Mark van Veen (Sumatrastraat 279, 1095 HR Amsterdam)

Tabanus quatuornotatus Meigen

In mijn collectie bevindt zich bovengenoemde soort, die ik nog moet vermelden als nieuw voor de Nederlandse fauna. Ik ving deze Tabanida in het Vijlenerbos op 31 mei 1986. Hij werd vliegend gevangen bij de toeristenweg die door dit bosperceel loopt. In België is de soort bekend van Dinant en dit was de noordelijkste vindplaats van deze soort. *Tabanus quatuornotatus* is bekend uit Midden- en Zuid-Europa, oostelijk tot Iran en zuidelijk tot Noord-Afrika.

Bob van Aartsen

Syrphidae

Na mijn eerste vangst van *Cheilosia caerulescens* op de Sint Pietersberg, 30 september 1986, werd *C. caerulescens* dit jaar weer gevangen in Zuid-Limburg en wel bij Cadier, 18 mei 1992. Deze twee vangsten wijzen op een optreden van twee generaties. De soort wordt overigens makkelijk tijdens het vangen over het hoofd gezien, omdat de karakteristieke vleugeltekening in het veld niet te onderscheiden valt.

Aan de weinige vindplaatsen van *Sphaerophoria loewi* kan thans een nieuwe worden toegevoegd. 28 juli 1992 ving ik *S. loewi* langs het Veluwemeer ter hoogte van Hierden, een vindplaats die op grote afstand van eerder bekende vindplaatsen ligt.

Bob van Aartsen

Rhamphomyia spinipes Fallén

Dit is de grootste soort van het genus en zeker ook een van de zeldzaamste in ons land. *R. spinipes* was

bekend van een vangst bij Putten, 25 september 1916. Op 19 oktober 1986 ving ik de soort in vier exemplaren (alle ♀♀) in een Malaise-val bij Tongeren (Gld). Daarna werden in 1988 nog twee stuks op 22 november gevangen, weer beide ♀. Intensieve pogingen om deze laat-vliegende soort op andere plaatsen te vinden, liepen op niets uit, slechts één maal sleepte ik, op 2 oktober 1990 bij 't Harde, een ♀ van *R. spinipes*, dat nog niet was uitgekleurd. Latere pogingen op deze vindplaats leverden niets op. Dit jaar stonden twee Malaise vallen op de vindplaats Tongeren. Resultaat: niets. Aangezien bekend is, dat enkele *Rhamphomyia*-soorten, bijvoorbeeld *R. barbata* Meigen, ook wel op licht komen, werd dit jaar een aantal malen bij Tongeren met een menglichtlamp gewerkt. En zowaar, één maal werd dit bekroond met de vangst van een ♂ op 26 september 1992. Het eerste ♂ uit ons land.

Bob van Aartsen

De in ons land zeldzame roofvlieg *Choerades gilvus* vang ik de laatste jaren vrij regelmatig in enkele exemplaren in het militaire schietterrein bij 't Harde. Dit jaar ving ik van deze zeer fraaie vlieg zes exemplaren (4 ♂♂ en 2 ♀♀), echter, het biotoop is niet zoals beschreven in de tabel van Volkert van der Goot (1985: *Wet. Meded. K. ned. natuurh. Veren.* 171). Hij haalt hierin Lundbeck aan, die zegt dat de soort voorkomt in hoogstammig naaldbos. Bij 't Harde vliegt *C. gilvus* in een heideterrein met verspreid-staande dennebomen. De vliegen werden door mij gevangen, terwijl ze zaten op boomstronken of blad van *Prunus*. In hetzelfde terrein komen de soorten *Asilus crabroniformis* en *Laphria flava* algemeen voor.

Bob van Aartsen

In de laatste wolzwevertabel (Van der Goot & Van Veen, 1987; Jeugdbondsuitgeverij) wordt voor de wolzwever *Systoechus sulphureus* slechts één vindplaats gegeven: Venlo. Dit betreft zes exemplaren van Van de Brand die staan in de collectie van het ITZ (Zoölogisch Museum, Amsterdam). In een eerdere wolzwevertabel (Van der Goot, 1963; *Wet. Meded. K. ned. natuurh. Veren.* 46) worden nog een aantal andere vindplaatsen uit de literatuur genoemd. Eén daarvan is Oosterbeek. In het Nationaal Natuurhistorisch Museum (Leiden) blijkt dit exemplaar nog aanwezig te zijn. Het is een ♀ verzameld door Van Medenbach de Rooy, zonder datum. Naast dit exemplaar staat er nog een ♀, maar zonder vindplaats-etiket. Het is mogelijk, dat dit exemplaar van dezelfde vindplaats komt, maar niet uitgesloten kan worden, dat het één van de exemplaren is van de twee overige vindplaatsen in de

literatuur (Plasmolen en Beek).

Paul Beuk

In Nederland worden Acroceridae (kogelvliegen) maar weinig verzameld. Dit heeft er waarschijnlijk mee te maken, dat er maar weinig geschikte terreinen voor deze vliegen zijn overgebleven. Een tweede reden is, dat ze erg lastig te vangen zijn. Ze komen niet alleen meestal maar in klein aantal voor, ze zijn veel sneller dan je van zulke bolle opdondertjes zou verwachten. In Larger Brachycera Recording Scheme Newsheet 9 meldt Alan Stubbs dat hij vele exemplaren waarnam, voornamelijk aan de zonnige kant van bosjes in moeras-plassen-gebied. Bij de toppen van takken op anderhalve à twee meter hoogte kon hij baltsgedrag waarnemen. Toen hij over de bosjes, waar hij de vliegen op had gezien, sleepte, vond hij geen vliegen in zijn net! Het loont dus ook om eerst te kijken voor je sleept!

Paul Beuk

Oedalea

Door mij werd op 14 mei 1992 in het Liesbos bij Breda vermoedelijk het Nedelands record *Oedalea*-netvangst verbeterd. Ik ving op een zeer warme dag (28°C) in de middag een 25-tal exemplaren, vrijwel allemaal mannetjes. Dit is opmerkelijk omdat in vangtentmonsters van elders vrijwel uitsluitend wijfjes gevonden werden. De vangsten werden gedaan door met het net laag over moskussens van steile greppelranden aan de bosrand heen en weer te slaan. Dat had alleen resultaat bij greppels met water. De droge greppels leverden niets op. *Oedalea*'s zijn dansvliegjes van ongeveer 3,5-5 mm lichaamslengte, onmiddellijk te herkennen aan de verdikte gele of voornamelijk gele achterdij en het zeer lange, staafvormige derde sprietlid.

Volkert van der Goot

Noot:

In 1991 ving ik ook op een warme dag eveneens veel *Oedalea*'s, maar nu ongeveer evenveel ♂♂ als ♀♀. Van beide verzamelde ik er ongeveer twintig. De waarnemingen staan vermeld in de Entomologische Berichten 52(8) op pag. 107.

Paul Beuk

Zeldzame blaaskopvlieg

Bij een bezoekje aan Zuid-Limburg op een vochtige 14^e augustus ving ik langs de spoorlijn ten zuiden van Elsloo een *Conops*-achtige blaaskopvlieg met een zuiger die ± even lang is als de kop. Met Van Veen (1984; De blaaskopvliegen en roofvliegen van Nederland en België) determineerde ik het exemplaar in eerste instantie als *Abrachyglossum capitatum*, een

soort die uit Nederland nog niet bekend was. Bij deze soort moet klampje echter zwart zijn, en bij mijn exemplaar was dat geel, met dichte zwarte beharing. Doordeterminerend kwam ik uit op *Leopoldius brevirostris*, een soort die ook niet door Van Veen (1984) voor Nederland wordt vermeld, maar waarvan recentelijk enige waarnemingen zijn gedaan in Zuid-Limburg (Van Veen, pers. meded.)

Jaap van der Linden

Nuenens Broek

Voor het tiende achtereenvolgende jaar bracht ik enkele bezoeken aan Nuenens Broek. Naast vele andere soorten leverde dit tweede exemplaren van zowel *Sphegina clunipes* (enige vindplaats in Brabant?) als *Xanthandrus comtus* op (volgens Verlinden [1991; Fauna van België. Zweefvliegen] na 1980 jaarlijks slechts enkele vangsten in België).

Als nieuwe soort meende ik *Epistrophe melanostomoides* te kunnen herkennen, maar het onderscheid tussen deze soort en *E. melanostoma*, die ook in dit gebied voorkomt, leverde me nog wat problemen op. Het _ dat ik verzamelde heeft een duidelijk donker borststuk en is groter dan de ♀♀ *E. melanostoma* in mijn collectie, maar de lengtestreepjes op het borststuk zijn niet erg duidelijk. De door Verlinden (1991) genoemde karakteristieke tekening op het voorhoofd klopt vrij aardig, maar de variatie in de tekening daarvan bij mijn ♀♀ *E. melanostoma* is zo groot, dat ik dit geen betrouwbaar kenmerk kan noemen. Hoogstens zijn de gele randjes direct boven de antennes bij mijn *E. melanostoma* wat breder. Zowel bij het ♂ als bij het ♀ dat ik ving is metatars 3 op de bovenzijde diepzwart, in tegenstelling tot mijn *E. melanostoma*-exemplaren, waarbij deze hoogstens verdonkerd is. Bij het ♂ leken de zwarte haartjes op dij 3 mij wat korter dan bij de *E. melanostoma*-mannetjes. Verder is bij ♂ en ♀ de achterrand van de gele band op achterlijfsegment IV diep uitgesneden, bij het ♂ zelfs tot de helft van de diepte (bij mijn *E. melanostoma*-mannetjes is dat niet meer dan een kwart). Dit laatste kenmerk wordt ook door Verlinden genoemd.

Als de determinatie klopt ken ik nu 84 zweefvliegensoorten uit dit gebied.

Jaap van der Linden

Tijdens het insektenweekeinde van de Landelijke Insekten Werkgroep van de KNNV werd in het voorjaar Haamstede bezocht. Op de excursies is ook naar vliegen gekeken en op de droge zondag werden nog een aantal leuke vangsten gedaan. Een vrouwtje van *Dasytyrphus pinastri* werd door M. van Veen en Th. Zeegers op 10 mei 1992 te Haamstede in het

Zeepeduin gevangen. Volgens Barendregt (Zweefvliegen-tabel, 1991; Jeugdbondsuitgeverij) zou dit de eerste vangst in de duinen zijn. Bij een bosrand werd een mannetje *Pipiza luteitarsis* gevangen. Op een meer open plek nabij een plasje werden door M. van Veen een mannetje *Platycheirus occultus* en een vrouwtje *Neoascia interrupta* verzameld in het Zeepeduin te Haamstede. Van de twee nieuwe *Platycheirus*-soorten is *P. occultus* de algemeenste in Nederland (zie het artikel van Van der Linden in E.B.). *N. interrupta* was volgens Barendregt (1991) nog niet eerder gemeld uit Zeeland.

Mark van Veen

Op 24-5-1992 werd in Bekendelle (Winterswijk) een vrouwtje van *Paragus majoranae* gevangen door Th. Zeegers, E. Render en M. van Veen. Het dier had de voor de groep van *P. majoranae* typische haarbanden op de ogen. Ook werd een exemplaar van *Cheilosia canicularis* langs de beek gevangen.

Mark van Veen

PLATYCHEIRUS MANICATUS

Ter aanvulling op het artikel van Jaap van der Linden over *Platycheirus manicatus* in Vliegenmepper 1, 1992 wil ik opmerken dat die soort voor augustus 1952 door mij te boek werd gesteld als "algemeen" in de Noordoostpolder (Van der Goot, 1954). In dat artikel werd algemeen gedefinieerd als "vrijwel overal reeds bij oppervlakkige controle in enkele exemplaren gevonden". Er bij werd opgemerkt dat op het oude land *P. manicatus* zeldzaam was. Belangstellenden kunnen in het artikel lezen hoe de Noordoostpolder er in 1952 uitzag.

Volkert van der Goot

Literatuur

Goot, V. van der, 1954. Zweefvliegen-inventarisatie in de Noordoostpolder, augustus 1952. - *Levende Nat.* 57(10): 187-192.

Recente literatuur

Onder dit kopje zullen regelmatig overzichtjes verschijnen van recente literatuur betreffende de meest bestudeerde groepen of betrekking hebbend op de Nederlandse fauna. Hier hierna volgende overzicht is samengesteld middels het doorkijken van de laatste uitgave van de Zoological Records (1990-1991) en het nalopen van de inhoud van diverse tijdschriften. In dit overzicht zijn de Entomologische Berichten niet opgenomen, omdat we er vanuit gaan, dat iedereen die wel gezien heeft en de omvang van dit overzicht enigszins binnen de perken moet blijven.

Het is allemaal op redelijke korte termijn opgesteld, dus het is zeer wel mogelijk en zelfs waarschijnlijk, dat er een aantal interessante publikaties is gemist. Ook door de interesses van de samenstellers (Wouter van Steenis en ondergetekende) kan het zijn dat een aantal groepen ondervertegenwoordigd zijn gebleven. Eenieder, die aanvullingen heeft of nieuwe publikaties weet, kan dit doorgeven aan ondergetekende.

Paul Beuk
Zusterhof 19
2311 RK Leiden

Algemeen

Grootaert, P., L. De Bruyn & M. De Meyer, 1992. Catalogue of Belgian Diptera. - Studiedocumenten K.B.I.N. 70: 1-338.

Lijst van de Belgische Diptera met uitgebreide literatuurlijst. Hoewel de catalogus de datum 27 november 1991 vermeldt pas in 1992 gepubliceerd.

Smith, K.V.G., 1989. An introduction to the immature stages of British flies. - Handbk ident. Br. Insects 10(14): 1-280.

Gids met tabellen tot larven en poppen, soms ook eieren, van de Engelse (in de regel ook Nederlandse) Diptera. Ook informatie over levenswijze larven.

Atericidae (ibis-vliegen)

Itamies, J., J. Kuutsela & P. Raina, 1990. Records of *Atherix ibis* in Finland. - *Entomol. fenn.* 1: 113-117.

Bespreking van het voorkomen van de soort in Finland, alsmede een beschrijving van de vroege stadia en de clusters van eitjes met wijfjes.

Calliphoridae (aasvliegen)

Rognes, K., 1991. Blowflies (Diptera, Calliphoridae) of Fennoscandia and Denmark. - *Fauna entomol. scand.* 24: 1-272.

Overzicht van alle Scandinavische soorten, waardoor praktisch ook de gehele Nederlandse fauna is gedekt.

Conopidae (blaaskopvliegen)

Ketelaar, R., 1991. Voorjaarsvangsten van blaaskopvliegen in de Douwelerkolk bij Deventer (Diptera, Conopidae). - *Stridula* 15: 14-19.

Vijf soorten *Myopa*, waaronder *polystigma* en *strandii*.

Ketelaar, R., 1992. Waarnemingen van blaaskopvliegen in Nederland (Diptera, Conopidae). Vliegenstudiegroep Mededeling 2. - *Stridula* 16: 3-14.

343 Waarnemingen van 21 soorten uit 1987-1991, met aantekeningen over de ecologie.

Empididae (dansvliegen)

Chvála, M., 1992. Key to the British species of *Empis* s.str. (Diptera, Empididae). - *Dipterists' Digest* 12: 7-15.

Aanvulling bij de volgende met alle Nederlandse soorten er in. Kale tabel zonder figuren en literatuur.

Goot, V.S. van der, 1991. *Dansvliegen. Determineertabel voor de wat grotere soorten van het geslacht Empis en alle soorten van het geslacht Hybos in de Benelux.* Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht. 24 pp.

Titel spreekt voor zich. Hoewel de voorkant 1990 vermeldt in 1991 gepubliceerd. Zie ook hierboven.

Steenis, W. van, 1991. *Empis*-waarnemingen in Nederland (Diptera, Empididae). - *Stridula* 15: 3-13.

Overzicht van jeugdbondswaarnemingen vanaf 1988, voornamelijk soorten uit de Jeugdbonds-tabel.

Otitidae (prachtvliegen)

Clements, D.K., 1990. Provisional keys to the Otitidae and Platystomatidae of the British Isles. - *Dipterists' Digest* 6: 32-41.

Voorlopige tabel, die praktisch alle Nederlandse soorten meeneemt.

Pipunculidae (oogkopvliegen)

Albrecht, A., 1990. Revision, phylogeny and

classification of the genus *Dorylomorpha* (Diptera, Pipunculidae). - *Acta zool. fenn.* 188: 1-240.

Volledige revisie van het genus, waarbij een groot deel van het museum-materiaal uit Amsterdam is verwerkt. Diverse soorten nieuw voor de fauna.

Jervis, M., 1992. A taxonomic revision of the pipunculid genus *Chalarus* Walker, with particular reference to the European fauna. - *Zool. J. Linn. Soc.* 105: 243-352.

Revisie van een groep van kleine oogkopvliegen, waarbij een aantal soorten nieuwe worden beschreven aan de hand van Nederlands materiaal.

Sciomyzidae (slakkendodende vliegen)

Rozkošný, R., 1991. A key to the Palaearctic species of *Pherbellia* Robineau-Desvoidy, with description of three new species (Diptera, Sciomyzidae). - *Acta entomol. bohemoslov.* 88: 391-406.

Complete tabel tot alle soorten, maar niet erg uitgebreid qua gebruik van kenmerken. De nieuwe soorten komen niet bij ons voor.

Stratiomyidae (wapenvliegen)

Falck, M., & L. Greve, 1990. Records of Stratiomyidae (Diptera) from southeastern Norway with some [sic] notes on the species. - *Fauna norv., Ser. B* 37: 101-104.

Precies wat de titel zegt. De meeste soorten komen ook in ons land voor.

Syrphidae (zweefvliegen)

De indeling hieronder is enigszins globaal: in stukken over faunistiek kan ecologie ter sprake komen etc.

Biologie en ecologie algemeen, inc. onderzoeksmethoden

Decler, K., 1990. Faunistisch-ecologische studie van de ongewervelde fauna in het natuurreservaat "De Gulke Putten" (West-Vlaanderen, Wingene). I. Zweefvliegen (Diptera: Syrphidae) en een bespreking van de malaiseval als bemonsteringstechniek. - *Phegea* 18: 71-88.

Titel spreekt voor zich.

Holloway, G.J. & A.R. McCaffery, 1990. Habitat utilization and dispersion in *Eristalis pertinax* (Diptera: Syrphidae). - *Entomologist* 109: 116-124.

Onderzoek naar verbreiding en gebruik van habitat middelen merken en terugvangen.

Kormann, K., 1988. *Schwebfliegen Mitteleuropas*. Ecomed Verlagsgesellschaft mbH. Landsberg/München. 176 pp.

Bespreking van 100 soorten zweefvliegen, geïllustreerd met kleurenfoto's. Alle soorten worden beschreven, inclusief verspreiding en bloembezoek (alleen Duitse plantennamen!). Met algemene inleiding en een bespreking van een aantal nectarplanten.

Röder, G., 1990. *Biologie der Schwebfliegen Deutschlands (Diptera: Syrphidae)*. Erna Bauer Verlag, Keltern-Weiler. 575 pp.

Overzicht van de biologie van de Duitse soorten (gegevens over vliegtijden, verspreiding, talrijkheid, bloembezoek, systematiek, nomenclatuur, determinatie en morfologie).

Stubbs, A.E., 1991. A method of monitoring garden hoverflies. - *Dipterists' Digest* 10: 26-39.

Titel spreekt voor zich.

Determinatie

Falk, S.J. & A.E. Stubbs, 1991. Further records and observations of *Platycheirus* species (Syrphidae) recently added to the British list, with discussion on the identification of *P. ramsarensis*. - *Dipterists' Digest* 10: 40-45.

In dit artikel ook de biotoop-voorkeuren van de nieuwe *Platycheirus*-soorten.

Goeldlin de Tiefenau, P., 1989. Sur plusieurs espèces de *Sphaerophoria* (Dipt., Syrphidae) nouvelles ou méconnues des régions paléarctique et néarctique. - *Mitt. schweiz. entomol. Ges.* 62: 41-66.

De never ending story, hierin onder andere *S. fatarum* en *S. interrupta*.

Goeldlin de Tiefenau, P., A. Maibach & M.C.D. Speight, 1990. Sur quelques espèces de *Platycheirus* (Diptera, Syrphidae) nouvelles ou méconnues. - *Dipterists' Digest* 5: 19-43.

De uitgebreide beschrijvingen van de nieuwe *Platycheirus*-soorten.

Speight, M.C.D., 1990. *Platycheirus occultus* and *P. ramsarensis* in Ireland and correct citation of the original descriptions of these species and of the original description of *P. europaeus* (Diptera: Syrphidae). - *Ir. nat. J.* 23: 276-277.

Zie ook Goeldlin de Tiefenau et al. en Speight & Goeldlin de Tiefenau.

Speight, M.C.D., 1991. A key to w. European *Parasyrphus* species (Syrphidae). - *Dipterists' Digest* 8: 3-5.

Titel spreekt voor zich.

Speight, M.C.D., 1991. *Callicera aenea*, *C. aurata*, *C.*

- fagesii and *C. macquartii* redefined, with a key to and notes on the European Callicera species (Diptera: Syrphidae). - *Dipterists' Digest* 10: 1-25.
- Tabel tot alle Europese soorten, dus ook de Nederlandse. Systematisch wat onduidelijk in opbouw, waardoor het bijv. moeilijk is terug te vinden dat *C. fageii* hetzelfde is als *C. bertolonii*.
- Speight, M.C.D. & P. Goeldlin de Tiefenau, 1990. Keys to distinguish *Platycheirus angustipes*, *P. europaeus*, *P. occultus* and *P. ramsarensis* (Dipt., Syrphidae) from other clypeatus group species known in Europe. - *Dipterists' Digest* 5: 5-18.
- Tabel tot de soorten van de *Platycheirus clypeatus*-groep. Zie ook Goeldlin de Tiefenau et al.
- Verlinden, L., 1991. *Fauna van België. Zweefvliegen (Syrphidae)*. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuur-wetenschappen, Brussel. 298 p.
- Het Belgische zweefvliegenboek met tabellen, verspreiding, etc.
- Vockeroth, J.R., 1990. Revision of the Nearctic species of *Platycheirus* (Diptera, Syrphidae). - *Can. Entomol.* 122: 659-766.
- Revisie van 70 Noordamerikaanse soorten, van belang vanwege het voor komen van 23 holarctische soorten (Noord-Amerika en Eurazië).
- Faunistiek**
- Haslett, J.R., 1989. *Lejota ruficornis* (Dipt., Syrphidae) new to the Federal Republic of Germany. - *Spixiana* 11: 271-272.
- Ook iets over de ecologie.
- Ketelaar, R., 1991. Extreem veel waarnemingen van *Brachyopa* in 1988 in Nederland (Diptera, Syrphidae). - *Stridula* 15: 51-62.
- Zie elders in deze Vliegenmepper.
- Marcos-Garcia, M.A., 1989. New species of *Cheilosia* for the Iberian entomofauna. - *Fragm. Entomol.* 21: 145-151.
- Een aantal soorten, waarvan diverse ook ten noorden van de Pyreneeën voorkomen.
- Nielsen, T.R., 1992. On the syrphid genera *Brachyopa* Meigen and *Hammerschmidtia* Schummel (Diptera) in Norway. - *Fauna norv. Ser. B* 39: 39-43.
- Bespreking van de Noorse soorten uit de genera met enkele aantekeningen over de ecologie.
- Reichwein, J., 1991. Zweefvliegenfauna (Diptera, Syrphidae) van de Brand - Udenhout en omgeving in mei 1990. - *Stridula* 15: 79-91.
- Zweefvliegvingsten (onder andere *Xylota meigeniana* en *Temnostoma bombylans*), maar ook andere vliegen.
- Steenis, J. van, 1992. Zweefvliegen van de Riesenberg (Diptera, Syrphidae). - *Stridula* 16: 15-21.
- 64 Soorten uit dit stukje Savelsbos (5 *Criorhina*'s, 3 *Brachyopa*'s en *CXalliprobola speciosa*). Bovendien aandacht voor vroege waarnemingen uit 1989 en 1990.
- Steenis, W. van, 1991. Zweefvliegen van de Ooypolder, de Bruuk en de omringende stuwwal (Diptera, Syrphidae). - *Stridula* 15: 20-34.
- Totaal 126 soorten vastgesteld tijdens NJN-zomerkampen 1985-1987 en enkele aanvullingen uit 1988, waaronder enkele zeldzaamheden als *Brachyopa insensilis* en *Sphagina verecunda*.
- Steenis, W. van, 1991. Veranderingen in de zweefvliegenfauna van het Parkje ten gevolge van het beheer. - *Stridula* 15: 107-117.
- Aan de hand van 1600 waarnemingen van bijna 100 soorten blijken bossoorten vooruit en water-gebonden soorten achteruit te zijn gegaan.
- Torp. E., 1990. Nye fund af sjældnere danske svirrefluer 2. - *Entomol. Meddr* 58: 73-96.
- Aanvullingen op het boek Danske Svirrefluer naar aanleiding van een inventarisatie-project. Drie soorten nieuw voor Denemarken, waaronder *Eristalis picea* (zie ook elders in deze Vliegenmepper).
- Wakkie, B., 1992. De zweefvliegen van Kempen I. - *Stridula* 16: 24-31.
- 87 Soorten zweefvliegen (waaronder *Doros conopseus*, *Neocnemodon latitarsis* en *Temnostoma vespiforme*) in Belgische en Nederlandse Kempen tijdens NJN-zomerkamp.
- Voortplanting, larven e.d.**
- Decler, K., G.E. Rotheray, 1990. The puparium and larval habitat of *Tropidia scita*. - *Entomol. Gaz.* 157-160.
- Titel spreekt voor zich.
- Heal, J., 1989. Behavioural ecology of hoverflies. - *Dipterists' Digest* 2: 8-11.
- Gedrag van voornamelijk *Eristalis*-soorten.
- Heal, J., 1990. Eggs and eggs-laying: some details about hoverflies. - *Dipterists' Digest* 6: 27-28.
- Wederom voornamelijk van *Eristalis*-soorten.
- Rotheray, G.E., 1991. Larval stages of 17 rare and poorly known British hoverflies (Diptera: Syrphidae). - *J. nat. hist.* 25: 945-969.
- Titel spreekt voor zich.
- Rotheray, G.E. & K.P. Bland, 1992. *Xanthandrus comtus* (Harris) (Dipt., Syrphidae) breeding in Scotland. - *Entomologist's mon. Mag.* 128: 157-158.
- Vondst van poppen en kweek van larve, die leeft van de rupsen van micro-lepidoptera.

Rotheray, G.E. & I. MacGowan, 1990. Re-evaluation of the status of *Callicera rufa* Schummel (Diptera: Syrphidae) in the British Isles. - *Entomologist* 109: 35-42.

Onderzoek naar de biologie (rotholtes van grove den) en verspreiding in Groot-Brittannië. De soort blijkt op grond van larve-vondsten veel minder zeldzaam dan werd gedacht.

Schmid, U., 1989. *Syrphocheilosia claviventris* in der BRD. - *NachrichtenBl. Bayer. Entomol.* 38: 31-32.

Onder andere over de larven.

Shaw, M.R. & G.E. Rotheray, 1990. *Xanthandrus comtus* (Harris) (Dipt., Syrphidae) reared. - *Entomologist's mon. Mag.* 126: 258.

Zie ook Rotheray & Bland, 1992.

Speight, M.C.D., 1990. The puparium of *Xanthogramma festivum* and *Xanthogramma pedissequum* (Syrphidae). - *Dipterists' Digest* 6: 29-30.

Kenmerken van de poppen van *Xanthogramma pedissequum* en *X. citrofasciatum*.

Wasscher, M., 1991. Aantekeningen over de ecologie van enkele *Chrysotoxum*-soorten in Nederland (Diptera, Syrphidae). - *Stridula* 15: 139-152.

Titel spreekt voor zich.

Migratie

Burton, J.F., 1990. Westerly autumn movement of *Eristalis spec.* near Heidelberg, south-west Germany (Diptera: Syrphidae). - *Atalanta* 21: 179-180.

Titel spreekt voor zich.

Gatter, W. & U. Schmid, 1990. Die Wanderrungen der Schwebfliegen (Diptera, Syrphidae) am Randeckemaar. - *Spixiana Suppl.* 15: 1-100.

Uitgebreid verslag van 12 jaar onderzoek naar zweefvliegen en hun migratie en verbreiding. Gegevens worden gerelateerd aan de levenscyclus en een parallel wordt getrokken met trekvlinders.

Zonneveld, G. van, 1992. Lemmingen met zes poten. - *Stridula* 16: 22-23.

Groot aantal levende en dode zweefvliegen op het strand.

Tabanidae (dazen)

Leclercq, M., 1989. Quelques Tabanidae (Diptera) intéressants de la Belgique. - *Bull. Annl. Soc. r. Belge Entomol.* 124(1988): 301.

Enige interessante dazen uit België.

Therevidae (viltvliegen)

Owen, J., 1990. Finding and rearing therevids. - *Larger Brachycer Recording Scheme Newsletter* 7: 3.

Helaas niet gezien. Zal proberen er de volgende keer iets meer over te zeggen. (PB)

Berichten en oproepen

Vliegen-vang-weekeinde 1993

Na het ietwat verregende weekeinde eind augustus 1992 wordt van 11 tot en met 13 juni 1993 (of een week later) een volgend vang-weekeinde gehouden in het zuidelijk deel van de Utrechtse Heuvelrug, omgeving Leersum of Amerongen. Vanuit deze plaatsen kunnen we twee kanten op. Ten eerste is dat de heuvelrug zelf, waar eiken- en beukenbossen staan. Tijdens een wandeling die ik ooit bij Doorn gemaakt heb, kwam ik hier onder andere *Epistrophe melanostoma* tegen, tezamen met vele andere Syrphini. Ten tweede kunnen we richting de laagveen-plassen, en dan vooral Kortenhoef en het Oppad. Het laatste gebied staat bekend om de populatie *Sericomyia lappona* die daar voorkomt.

Naast de vang-excursies op zaterdag en zondag wilde ik op zaterdagavond de gelegenheid geven om verhalen over vliegen-inventarisaties en -onderzoek en wetenswaardigheden te vertellen. Iedereen die daar een bijdrage aan wil leveren wordt van harte uitgenodigd om met behulp van tekeningen, dia's of sheets zijn of haar verhaal te vertellen. Daarnaast zal er op vrijdag- en zaterdagavond voldoende tijd worden vrijgehouden om te determineren of determinaties te laten controleren.

In de Vliegenmepper van begin volgend jaar zal nadere informatie over het vang-weekeinde worden verstrekt. Als er nu al vragen of aanmeldingen zijn (voor het weekeinde of om een verhaal te vertellen) dan kan men bij mij terecht.

Mark van Veen
020 - 6933106

Excursie-kalender 1993

In 1992 hebben we geprobeerd een excursie-kalender te maken, waarop aangegeven werd waar en wanneer er in Nederland excursie werden gehouden waarop aan vliegen gedaan werd. Doel van een dergelijke kalender is de mogelijkheid te bieden samen op excursie te gaan en op die manier kennis en

ervaringen te delen. Helaas liep is op de excursiekalender weinig respons geweest. Toch wilde ik dit idee niet direct aan de kant van de weg zetten. Ik wilde iedereen oproepen om excursies die in 1993 georganiseerd worden en waarop aan vliegen gedaan zal worden aan mij door te geven. Ze zullen in de Vliegenmepper van april volgend jaar worden vermeld. Ook als mensen speciaal voor de Diptera-sectie een excursie willen organiseren, wordt dat van harte aangemoedigd. Deze excursies zullen duidelijk op de excursiekalender worden aangegeven.

Mark van Veen
020 - 6933106

Verzoek tot medewerking

Ik heb afgelopen jaren een overzicht samengesteld van de zweefvliegen van Overijssel. Momenteel ben ik bezig hetzelfde te doen voor Drenthe. Graag zou ik Uw medewerking willen hebben.

Wellicht kunt u mij helpen met gegevens van door u verzameld materiaal of genoteerde waarnemingen.

Zo mogelijk wil ik graag vindplaats, datum, verzamelaar en eventueel de collectie, waarin het is ondergebracht, ontvangen.

Vast hartelijke dank voor Uw medewerking.

M.J. Delfos
p/a Nationaal Natuurhistorisch Museum
Postbus 9517, 2300 RA Leiden

Van de penningmeester

Alleen diegenen, die na Vliegenmepper 1 contributie betaald hebben, hebben deze Vliegenmepper in de bus gekregen. Mocht iemand een gedupeerde dipteroloog tegenkomen, die vergeten is die contributie te betalen, dan krijgt hij/zij na betaling van de contributie voor 1992 alsnog deze Vliegenmepper toegestuurd.

Uiteraard wordt iedereen verzocht om zo snel mogelijk ook de contributie voor 1993 over te maken op giro 5621403 t.n.v. Paul Beuk te **Wageningen** o.v.v. contributie sectie Diptera 1993.

Paul Beuk
Zusterhof 19
2311 RK Leiden
071 - 140504

27 maart 1993 Vliegenstudiedag?

Er bestaat het plan om op zaterdag 27 maart 1993 een studiedag te organiseren met op een aantal lezingen en misschien de mogelijkheid tot determineren of van een soort workshopje. Als de dag doorgaat kunnen we in ieder geval lezingen van Aat Barendregt over zweefvliegen en van Bob van Aartsen over boorvliegen tegemoet zien. Echter, deze dag zal alleen doorgaan als er genoeg belangstelling is!

We hebben nog geen plaats geregeld, omdat die mogelijk ook afhankelijk is van de herkomst van de belangstellenden. Willen geïnteresseerden voor deze dag dat doorgeven, zodat we weten of er genoeg belangstelling is om de dag daadwerkelijk te organiseren? Belangstellenden kunnen dit melden bij Paul Beuk of Wouter van Steenis (telefoonnummers hieronder). Het is ook nuttig te weten wie niet geïnteresseerd zijn!

COLOFON

Vliegenmepper, jaargang 1 nr 2.

De Vliegenmepper is het halfjaarlijks verschijnend contactblad van de Sectie Diptera van de Nederlandse Entomologische Vereniging.

De sectie heeft als doel het bevorderen van de studie van de Diptera in het Nederlandse taalgebied. Hierin vervult de Vliegenmepper een belangrijke functie.

Iedereen, ook niet-NEV-leden, kan lid worden van de sectie door 10 gulden over te maken op giro 5621403 t.n.v. Paul Beuk te Wageningen, onder vermelding van lidmaatschap Sectie Diptera. Alle leden krijgen de Vliegenmepper toegestuurd.

Het bestuur van de sectie ziet er als volgt uit:

Voorzitter: Aat Barendregt, Chopinlaan 38,
3781 HB Voorthuizen (03429-1451)
Secretaris: Theo Zeegers, Weegschaalstraat
207, 7521 CH Enschede (053-335284)
Penningmeester: Paul Beuk, (voorlopig)
Zusterhof 19, 2311 RK Leiden (071-
140504) **Giro in Wageningen!**
Bijeenkomsten: Liekele Systemans,
Langegracht 67A, 2312 NW Leiden (071-
221952)

Mark van Veen, Sumatrastraat 279, 1095
HR Amsterdam (020-6933106)

Redactie: Jaap van der Linden, G.
Brautigam-singel 28, 2331 SJ Leiden (071-
322921)

Paul Beuk (zie boven)

Wouter van Steenis, Droevendaalsesteeg
49, 6708 PB Wageningen (08370-17990)

Redactieadres: zie Jaap van der Linden